

Oktay Akbal (1923-2015)

Öykü, roman, deneme, anı, günce ve fıkra gibi edebiyatın birçok alanında kalem oynatan Oktay Akbal'ın, 20 Nisan 1923'te İstanbul Şehzadebaşı'nda doğduğu tüm kaynaklarda yer almaktadır. Bununla birlikte Gökovalı, eşinin de bulunduğu bir sohbetinde Oktay Akbal'ın "gerçek doğum yılım 1922'dir" dediğini aktarmaktadır. Kafkasyalı bir aileden gelen babası Salih Şahabettin Bey, Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra Kartal Savcı Yardımcılığı, Sofya ve Bükreş'te Elçilik Askerî Hukuk Müşavirliği yapmıştır. Bu sırada Sofya'da ateşemiliter olarak görev yapan Mustafa Kemal'le birlikte çalışan Salih Şahabettin Bey, I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusunda yedek subay olarak yargıçlık, Mütareke döneminde ise Divan-ı Harbi Örfi Mahkemesi'nde görev yapmıştır. Savcı yardımcılığı, Askerî Temyiz Mahkemesi üyesi ve başsavcı görevlerinde bulunan Salih Şahabettin Bey, kayınpederi Ebubekir Hâzım [Tepeyran] Bey'in Kuva-yı Milliye'ye yardım ettiği gerekçesiyle Nemrut Mustafa Paşa'nın görev yaptığı Divan-ı Harbi Örfi'de yargılanması üzerine görevinden uzaklaştırılmıştır. Millî Mücadele yıllarında Anadolu'ya silah sevkiyatı yapan ve İstanbul'da Mim Mim Grubu'nda görevler üstlenen Salih Şahabettin Bey, Cumhuriyet döneminde serbest avukat olarak çalışmış ve 1935'te ölmüştür. Oktay Akbal'ın annesi Vuslat Hanım, Osmanlı döneminde valilik ve nazırlık, Millî Mücadele'ye katılmak için Anadolu'ya geçtikten sonra Sivas ve Trabzon valilikleri, Cumhuriyet döneminde ise Niğde milletvekilliği yapan Ebubekir Hâzım Bey'in kızıdır. Babasının valiliği sırasında Irak, Anadolu ve Rumeli'nin çeşitli kentlerini gezen Vuslat Hanım, bir Osmanlı valisinin kızı olarak özel bir eğitim-öğretim hayatı görmüş, Fransızca ve piyano dersleri almıştır.

Oktay Akbal, 1930'da Kumkapı Saint Assomption Koleji'nde ilköğrenimine başlamış, ilkokulun son sınıfında Saint Benoit'e geçmiş, 1935'te babasının ölümü üzerine Fransız okulundan ayrılarak orta ve lise öğrenimini Özel İstiklâl Lisesi'nde tamamlamıştır. Lise bitirme sınavında "takıntılı" olduğu için beklemek zorunda olan Oktay Akbal, 1944'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girmiş, iki yıl bu fakültede okusa da kalabalık sınıflar ve okutulan derslerden hoşlanmadığı için 1946'da buradan ayrılarak aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisi bölümüne yazılmış ancak buradaki eğitimini de yarım bırakmıştır.

Okumayı öğrendiği andan itibaren *Çocuk Sesi*, *Afacan*, *Mektepli* ve *Akbaba* gibi dergileri takip eden Oktay Akbal'ın yazı hayatı küçük yaşlarda başlamıştır. Elbette bunda aile ortamı da oldukça önemli bir oynamıştır. Babası Salih Şahabettin Bey, Almanca haftalık dergileri takip eden, kimi gazetelere Almandan çeviriler yapan, yazmaya meraklı bir kişidir. Öyle ki *İçtihad* dergisinde Goethe'nin ölümünün 100. yılı dolayısıyla bir yazısı çıkmıştır. Okumaya meraklı annesi Vuslat Hanım ve edebiyat tarihimizde Nâbızâde Nâzım'dan sonra ilk gerçekçi köy romanı olan *Küçük Paşa'yı* (1910) ve *Eski Şeyler'i* yazan dedesi Ebubekir Hâzım Bey ve onun kütüphanesi de Oktay Akbal'ın yazı serüvenine erken başlamasında etkili olmuştur. Kitap toplama ve öykü yazma heveslerinin ilkokul dördüncü sınıfta başladığını belirten Oktay Akbal beşinci sınıfta yazdığı "Chéz nous ilya un lion" (Bizim evde bir aslan var) başlıklı yazısı, kolej öğretmeni tarafından çok beğenilmiş ve bunu başka yazılar takip etmeye başlamıştır. Bu yazılar, öykü, röportaj ve çeviri türü denemelerdir. Akbal, *Anı Değil Yaşam* adlı kitabında bu süreci şöyle aktarmıştır:

"Muharrir'e çıktık adım hemen! İlkokulun son sınıfı. Okulun baş müdürünün doğum günüyümüş. Beşinci sınıf adına bir konuşma yapmak gerekiyor. Öğretmen ödev verdi, hepimiz bir şeyler yazdık. Herkes okudu yüksek sesle. En çok beğenilen benim yazdıklarım oldu. Kısa özlü bir seslenişti. [...] Sonra ortaokul, lise yılları. Kendimi 'yazar' saymıştım artık! Hep yazıyordum zaten. İlk yazdıklarımı Çocuk Sesi'ne, Mektepli'ye gönderdim. Yanıt verdiler ama basmadılar. İskender Fahrettin'in Çocuk Duygusu ise yayınladı hep. Öyküler, röportajlar, çeviriler. Yıl 1937. İlle de kart istiyordum! Üstünde yazar diye yazılı bir kimlik kartı!"

Oktay Akbal'ın yazma hevesi ortaokulda hızlanmış, 1937'de *Ateş* dergisinde "Öç" başlıklı ilk öyküsünü, "Vatan Uğruna" izlemiştir. Lise yıllarında ise dergilere ve gazetelere sürekli yazılar gönderen Akbal'ın gündelik bir gazetede çıkan ilk yazısı, 19 Mayıs 1939'da *İkdam* gazetesinde "Ana Katili" adlı öyküsüdür. Bundan sonraki süreçte *Yeni Sabah* gazetesine öyküler, çeşitli dergilere yazılar ve çeviriler gönderen Akbal, kendi ifadesiyle "fabrika gibi yazı üret"se de "edebiyat diye bambaşka bir şey[in] var"lığını kısa sürede anlamıştır. Akbal, bu süreci Asım Bezirci'ye şöyle aktarmıştır:

"Dokuzuncu sınıftayız. [Nurullah] Ataç bir gün okula gelmiş, bir konuşma yapmış, Ömer Seyfettin'in iyi bir öykücü olmadığını söylemişti. Şaşmıştık, kızmıştık. Ama düşüncelere de dalmıştık. Epey zengindi okulun kitaplığı. Bir gün raflarda *Semaver*'i buldum. Okumaya başladım. 'İpek Mendil, Bohça' gibi hikâyeler hem şaşırttı beni hem de kendine çekti. O güne dek yazdığım Esat Mahmut, Kerime Nadir öykünmesi öyküleri bir yana bırakmak gerektiğini hissettim. Edebiyat değildi bunlar. [...] Başka şeyler yazmalıydım, kendime vergi şeyler."

Bundan sonraki dönemde bir yandan "Sait Faik, Sabahattin Ali gibi öykücüleri okuyarak yolunu bulmaya çalış"an Akbal, diğer yandan da lise yıllarında çıkardıkları "*Doğu*" dergisinde (1938-1940) ve iki sayı çıkarabildikleri "*Yenilik*" (1942) gazetesinde bu "yeni edebiyatın bayraktar"lığını yapmaya, Sait Faik ve Orhan Veli gibi yazarları "çevrelerine" duyurmaya çalışmıştır. II. Dünya Savaşı'nın her geçen gün ve her anlamda olumsuzluğunu artırdığı yıllarda Akbal, bir yandan *Servetifünun*'da (1941-1943) çeviriler, mensur şiir, roman tefrikaları ve denemeler yayımlarken, diğer yandan 1940'lı yıllarda edebiyat dünyasında önemli bir rol oynayan Türkiye Yayınevi'nin değişik adlarla çıkardığı dergilerde çeşitli telifli yazılar kaleme almıştır. Bu dönem aynı zamanda Akbal'ın basınla, "Bâbiâlî"yle ilişkilerinin hızlandığı yıllardır. Lise olgunluk sınavında bir yıl beklemek zorunda kaldığı 1943'te ayda elli lira maaşla *Servetifünun* dergisinin sekreterliğini üstlenen Akbal'ın, Özdemir Asaf, İlhan Berk, Cahit Irgat, Faik Baysal ve Orhon Murat Arıburnu gibi yazarlarla dostluğu bu dergi çevresinde başlamıştır. Ahmet Oktay'a göre, "Servet-i Fünun-Uyanış dergisinde çalıştığı sıralarda başlayan eski-yeni tartışmalarının ve yeni edebiyatın içinde yer alan Akbal'ın sanatında böylece asıl edebiyatçı dönemi açılmıştır. Kendi yaşam deneyimlerinden, çocukluk anılarından yola çıkan, küçük kent insanını da göz ardı etmeyen duygulu öyküler yazamaya başlamıştır." Necip Fazıl'ın 1943'te çıkardığı ve yurdun büyük bir kısmına dağıtılan *Büyük Doğu* dergisinde Akbal'ın "Meydan", "Önce Ekmekler Bozuldu" "Kibrit Alevi" gibi birçok öyküsü çıkmış ve ilgiyle karşılanmıştır. Bunun yanında Akbal, 1943-1945 arasında Sait Faik ve Bedri Rahmi gibi yazarların yazılarının da yer aldığı bu dergide, her hafta "Dünya Fikir Sanat Hareketleri" sütununu yazmış, Sartre ve Existencialisme yanında Andre Mairaux'dan söz etmiştir. Bu bağlamda Türk yazın dünyasının Batı yazınıyla tanışmasına çaba göstermiştir. 1944'te ilk derleme kitabını, *Genç Nesil Konuşuyor*'u, yayımlayan Akbal, 1944-1946 arasında *Vakit* gazetesinde eleştiriler ve kitap tanıtma yazıları kaleme almış, 1946'da ise ilk kitabı *Önce Ekmekler Bozuldu* yayınlanmıştır. 1946-1950 arasında *Varlık*'ta, *Sanat ve Edebiyat* gazetesinde, *Yirminci Asır*'da ve başka dergilerde eleştiri ve deneme yazıları çıkan Akbal, 1947'de İstanbul'da Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü'nde çalışmaya başlamış, bakanlığın Ankara'daki *Tercüme Bürosu*'nda bu görevini sürdürmüştür. 1949'da Fazıla Aka ile ilk evliliğini gerçekleştiren Akbal, birçok eseri de Türkçeye çevirmiştir. 1950'de ilk romanı *Garipler Sokağı*'nı yayımlayan Akbal, Demokrat Parti iktidarında Tercüme Bürosu görevinden ayrıldıktan sonra *Vatan* gazetesinde 1951-1956 arasında her hafta kitap tanıtma yazıları yazmıştır. Zamanla gazetenin sanat sayfasını yönetmeye başlamış, "Vatan Sanat Yaprağı"na geçildikten sonra kitap tanıtım yazıları daha çok deneme ve bir çeşit inceleme niteliğine dönüşmeye başlamıştır. *Vatan* gazetesinde iki yıl düzeltmen, ardından dış politika sekreteri ve yazı işleri müdürü olarak çalışan Akbal, 1956'da köşe yazarlığına başlamıştır. 1969'a kadar bu gazetede "Kısaca", "Evet-Hayır" ve "Düş ve Gerçek"

başlıklı köşesinde sürekli yazan Akbal, 1969'dan sonra, kısa süreli *Barış* ve *Milliyet* gazeteleri dışında, *Cumhuriyet* gazetesinde önce haftada üç, daha sonra ise her gün köşe yazıları kaleme almış ve bunu 23 Mart 2014'e kadar sürdürmüştür. 1950'de ilk evliliğinden kızı Oya'nın dünyaya geldiği Akbal, 1973'te ikinci evliliğini Ayla Akbal ile yapmıştır. 1960-1963 ve 1969-1983 arasında *Türk Dil Kurumu* yönetim kurulunda bulunan, 1989-1995 arasında *Türkiye Yazarlar Sendikası* Genel Başkanlığı görevini üstlenen Akbal, 28 Ağustos 2015'te hayatını kaybetmiş ve Muğla'nın Ula ilçesine bağlı Akyaka mezarlığına defnedilmiştir.

Oktay Akbal, edebiyatın birçok türünde eser vermesine rağmen daha çok öykücülüğüyle tanınmış ve öyküye büyük bir önem vermiştir. Öykü üzerine çok düşünen, okuyan ve çalışan, öykünün bir bütün olduğunu, bir yerden bir yere götürdüğünü, derinleştiğini ve okura bir şey katması gerektiğini belirten Akbal'a göre, "hikâyenin en başta gelen niteliği kalıcı olması"dır. "Hikâye bir kez okunup atılmak için yazılmamalı. Ben yazdığım bir hikâyenin on yıl sonra da yüz yıl sonra da okunacak bir değer taşımasını isterim. Aynı tatla, sevgiyle, eskimeyen bir yenilikle." Akbal, başta Sait Faik olmak üzere, Sabahattin Ali, Memduh Şevket, Maupassant, Çehov, Gorki, Fournier ve Mansfield gibi birçok isimden beslenmiştir. Bununla birlikte Akbal öykücülüğünde, üslubunda, anlatım tekniğinde ve bakış açısında Sait Faik ve Çehov'un etkisi kalıcı olmuştur. Akbal'ın başta iki yüz yetmiş iki öykü olmak üzere, roman ve diğer edebî eserlerinin anlaşılmasında, ruhsal ve doğal olarak yazı dünyasının oluşumunda mutlu bir çocukluk dönemi, ardından babasının erken yaşta ölümü ve içinde bulunulan ortam oldukça etkili olmuştur. "Babamın erken ölümü, ekonomik durumumuzun bozulması, annemle kapalı bir yaşam, geçim sıkıntısı beni iç dünyama kapattı. Olaydan çok iç düşünceler, sezgiler, arayışlar, düşler ağır bastı." diyen Akbal, bir başka söyleşide, "İkinci Dünya Savaşı'nın benim kuşağımın üzerimde, yani 1940'larda yirmi yaş yakınlarındaki bir kuşak üzerindeki olumsuz etkilerini, korkuları, savaşa girip girmemek heyecanlarını yaşat"tığını dile getirmiştir. Bir anlatı sanatçısı olarak Akbal'ın en belirgin özelliklerinin başında, olaya değil atmosfere öncelik vermesi gelmektedir. Bu bağlamda özellikle geçmişe, anılara ve yaşanan zamana tanıklık etme düşüncesinin ağır bastığı ilk dönem eserlerinde, kurmaca dünyanın kişileriyle Akbal'ın yaşam öyküsü birbiriyle örtüşmüştür. Gündüz'ün vurguladığı gibi içe dönük, romantik bir mizaca sahip olan Akbal'ın, gerçeğin kendisinden çok düşsel olan ilgisini çekmiş ve öykülerindeki kişiler gerçeğin katı ve sert yüzüyle karşılaşmak yerine düşlerine sığınarak bir çeşit savunmaya geçmiştir. Böylece dış dünya ile kendi aralarında oluşturdukları kalın cam duvarların arkasından insanları izlemeyi tercih etmiştir. Bunun yanında Akbal'ın öykülerinde ve romanlarında karamsar bir atmosfer de söz konusudur. Bunda, yukarıda bahsettiğimiz bireysel yaşamışlıklar, sosyo-ekonomik ve siyasal atmosfer yanında dönemin aydın ve yazarlarını derinden etkileyen varoluşçu ve sürrealist eğilimler önemli bir rol oynamıştır. Diğer bir ifadeyle nesnel ve öznel koşulların Akbal'ı varoluşçu düşünceye yakınlaştırdığı söylenebilir. 1940'larda bireyin arayışını, huzursuzluğunu ve birey olma mücadelesini işleyen varoluşçu doktrin ve/veya dış dünyanın gerçeklerini sisli bir camın arkasından izleyen, dış dünyaya biraz düşsel bir ortamdan bakan sürrealizm akımı, sanat eserlerine soyuta, karamsarlığa ve karanlığa saplanma biçiminde yansımıştır. Bu bağlamda Kafka, Camus ve Sartre gibi varoluşçu yazarların eserleri Oktay Akbal'ı etkilemiş ve bu dünyada yalnız bırakılmış olan bireyin kendi gerçeğini tek başına araması üzerine kurulan bu anlayış, Akbal'ın öykülerine dış dünyadan soyutlanmış yalnız insan olarak yansımıştır.

Akbal, genel olarak öykülerinde gündelik yaşamdan kesitler sunan ve kişisel yaşamdan hareketle gözlemlerde bulunan kent, daha doğrusu İstanbul öykücüsüdür. Kendisini öykülerinin merkezine yerleştiren Akbal, öykülerinde daha çok İstanbul'u, orta halli veya yoksul insanların yaşam biçimlerini ve mekânları konu edinmiş ve bunları kısa ve şiirsel cümlelerle aktarmıştır. "Her yazar kendini anlatır, hiç değilse kendinden bir şeyleri" diyen Akbal, Andaç ile farklı

zamanlarda yaptığı söyleşilerde bu konuda şunları dile getirmiştir: “Ben de o ilk kitaplarımda yer alan öykülerde ‘kendim sandığım’ bir insanın iç evrenini, çevresini, yaşadığı kenti, sokakları, insanları yaşatmak istedim. [...] Ama bunlarda da yalnız kendimi değil, kendime benzeyenleri anlattığımı, her okuyanın bu öyküleri ‘kendisi yaşamış’ gibi duymasını istedim.” “Ben kent insanıyım. Hep İstanbul’da yaşadım. Kimi yoksul mahallelerde, evlerde, kiminde de Erenköy, Göztepe gibi oldukça değişik yerlerde. [...] Ben İstanbul’un bir genç insanının iç ve dış dünyasını oldukça kısa, topluca, çok derinleşerek anlatmaya çalıştım.” Akbal, öykülerinde insanı bulunduğu çevreyle, kuşatıldığı caddelerle, sokaklarla ve yapılarla aktarmış; bazı eleştirmenlerce kişilerini çevrelerinden kopardığı için onların ruhsal dünyasına yeterince inmeyi başaramamıştır. Sait Faik’ten hareketle öykülerinde “ben” odaklı bir anlatım tekniğini tercih eden Akbal, dış dünyayı kendi ‘ben’inin süzgecinden geçirerek aktarmıştır. Öykülerdeki ben anlatıcı bazen gözlemcidir; bazen ise ben anlatıcının uzaktan veya yakından tanıdıkları vardır. Okuyucu, Akbal’ın öykülerinde doğal olarak yalnızca anlatıcının serüvenine tanıklık eder. Anlatıcı, kendi ben’ini ararken, başkasının ben’ine yönelir. Diğer bir ifadeyle kendisini yaratırken ötekileri de yaratmaya çalışır. Bu nedenle hem kendi ben’i hem de başkasının ben’i anlatıcı tarafından sınırları çizilmiş evrenden payını alır. Bu bağlamda öykülerdeki ben arayışı, birey olma noktasında düğümlenmiştir. Akbal’ın eserlerindeki ben odaklılık, öykülerinin konu haritasında aşk, yalnızlık, geçmişe sığınış, özyaşamöyküsel öğeler, eski anılar ve mutsuzluk gibi izleklerin ağırlıklı olarak öne çıkışı, dönem dönem eleştirilere neden olmuştur. Bireyci olmakla birlikte, toplumculuğa sırtını dönmeyen Akbal, bu yöndeki eleştirilere şu yanıtı vermiştir: “Öykülerimde, romanlarımda ‘ben’den pek çok izler var ama o ‘ben’ler öyküdeki kişilerdir, kişidir. Zaten isterseniz de gerçek yaşamımızın bir parçasını olduğu gibi veremezsiniz. Yazı, gerçeği değiştirir, başka bir biçime sokar, sanat yapıtında yaratıcı aramak kolay bir yoldur, çoğu kişiyi yanıltan bir tutumdur.” “Ben hikâye ve romanlarımda kişiöğlunu kendimce anlatıyorum. Bence bir kişinin iç dünyası varılamayacak, keşfedilemeyecek kadar uçsuz bucaksızdır. Sonsuz meselelerle doludur. Toplumda bireylerden kurulduğuna göre bireyin dünyasını iyice tanımak ve tanıtmak niçin ‘sosyal sanat’ yapmak olmasın? Benim öyle bir iddiam yok. Ben sevdiğim, hoşlandığım, acısını duyduğum, sevincini tattığım şeylerden bahsediyorum. [...] İlk hikâyelerimden beri beni kişinin iç dünyası ilgilendirdi. Bu iç dünya ile dış dünya arasındaki çelişmezlikler, çarpışmalar, yıkılmalar. Her sanatçının kendine vergi bir kişiliği vardır. Ben büyük şehirde yaşayan bireyin serüvenini anlatıyorum. Kendime göre, kendi yönlerimden. Her yazar kendine göre bir dünya kurar. Benimki bu.” İlk dönemde daha çok bireyi temel alan Akbal’ın eserlerinde yer alan isimler, mekânlar, müzikler ve araçlar, genelde Cumhuriyet modernleşmesine özgü unsurlardır. Sekülerlik ve modernleşme bağlamında yaşanan değişiklikleri benimseyen Akbal, bu değişimin en somut ve belki de en gerçekçi yansıma alanı olan sokak hayatını görünce korkmuştur. “Çünkü yoksulluk sokağın bu değişimi nasıl karşılaması gerektiğine dair bir argüman vermez.” Akbal, 1960’ların sonlarından itibaren başlayan ikinci dönemde, toplumsal gerçekçi bir anlayışla daha çok toplumsal meselelere odaklanmış ve bireyi toplumsal bir bağlama yerleştirerek endişe, kaygı, umut ve umutsuzluklara yer vermiştir. Bununla birlikte günümüze doğru yaklaştıkça öykülerdeki karamsarlığın yerini yaşama sevincine bıraktığını söylemek mümkündür. Aslan’a göre Akbal’ın ikinci dönem öykülerindeki toplumsal dekorun önemli oranda farklılaşmasına paralel olarak Kemalist perspektif daha fazla açığa çıkmış ve hayatiyet kazanmıştır.

Akbal’ın öykücülüğünün izlerini romanlarında da görmek mümkündür. Bu bağlamda Akbal romanları, “gerçekte lirik öykü-romanlardır.” Anılarından ve geçmişten hareketle yazdığı romanlarında geçmişe özlem duygusu ağır basar. Özyaşamından derin izler taşıyan romanlarında, çocukluk, ilk gençlik anılarının yanı sıra çok genç yaşta girdiği edebiyat dünyasından görüntüleri yansıtmıştır. Akbal, romanlarında geçmişin renklerini, anı parçacıklarıyla birlikte insanın beklenen-beklenmeyen davranışlarını, insan ilişkilerini, aşkları, evlilik kurumunu, mutluluk arayışlarını ve

umutsuzlukları canlandırmıştır. Diğer bir ifadeyle Akbal, toplumsal/bireysel tarihin belirli bir uzam-zaman içindeki oluşum ve dönüşümlerini yansıtacak olaylara değil, anılara yaslanmıştır. Toplumsal ve bireysel çatışmalar romanlarda da kişiler tarafından deneyimlenmemiş, anlatıcı(lar) tarafından anımsanmış ve betimlenmiştir. Öykülerinde olduğu gibi romanlarında da “ben” anlatıcıyı tercih eden Akbal, kişileri daha çok ruhsal boyutlarıyla vermiş, toplumun bireyi inanç, tutum ve kurallarla nasıl şekillendirdiğini adeta bir ressam gibi aktarmıştır. Akbal’ın romanlarına “kentli varoluşçu eleştirel gerçeklik” anlayışı hâkimdir. Roman kişileri varoluş sancısı çeken tiplerdir. Olaylar, gösterme ve sezdirme tekniğiyle anlatılmış, mekân olarak İstanbul tercih edilmiştir. Düş ile gerçek arasında bir yerde duran Akbal’ın eserlerinde görülen en belirgin özellikler, kent insanına yönelik, içe kapanmışlık ve pasifliktir. Orta sınıf insanların düş dünyaları, umutları, özlemleri yanında birey ve bireyin iç mücadelelerini de yansıtmıştır. Akbal, “Türk düşünce ve edebiyat geleneğinde, siyaset-edebiyat gerilimi bağlamında, pozitivist [...] ve ilerlemeci bir çizgide romanlarını oluşturmuştur.” Akbal’ın düşünsel yönünü modernist gelenek oluşturduğundan, bir yandan değişim ve ilerlemeyi savunmuş, diğer yandan da bunu gerçekleştirememiş olmaktan rahatsızlık duymuştur.

Yukarıda belirtildiği gibi Akbal, çeşitli türlerde eserler sunsa da bunları, birbirini bütünleyen bir yapının parçaları, yani tek bir yapıt olarak görmek mümkündür. Bu bağlamda Akbal’ın edebî türler arasındaki sınırları kaldırdığını söylemek mümkündür. Zaten kendisi edebî “türlerin değişikliğine pek inanma”dığını, roman, anı, öykü ve denemenin “bir yaşam parçasını içer”diğini vurgulamıştır. Kısaca Akbal’ın romanlarında öykü, öykülerinde deneme, anısında günce, denemesinde anı, güncesinde öykü, fıkrasında deneme tadı vardır.

1950’de “Garipler Sokağı” ve 1958’de “Suçumuz İnsan Olmak”la Türk Dil Kurumu, 1959 “Berber Aynası”yla Sait Faik, “Senin Adın Aşk”la Sedat Simavi, 2000’de bütün romanlarıyla Orhan Kemal Roman Armağanı ödülünü alan Akbal’ın Suçumuz İnsan Olmak kitabı (yönetmen Erdoğan Tokatlı) 1986’da filme çekilmiştir.

Eserleri

Öykü: Önce Ekmekler Bozuldu, Aşksız İnsanlar, Bizans Definesi, Bulutun Rengi, Berber Aynası, Yalnızlık Bana Yasak, Tarzan Öldü, İstinye Suları, İlk yaz Devrimi, Karşı Kıyıları, Hey Vapurlar Trenler, Lunapark, Ey Gece Kapını Üstüme Kapat, Hücrede Carmen.

Roman: Garipler Sokağı, Suçumuz İnsan olmak, İnsan Bir Ormandır, Düş Ekmeği, Batık Bir Gemi.

Anı: Şair Dostlarım, Anı Değil Yaşam, Anılarda Görmek, Cüce Çeşme Sokağı Nerde?, Kırmızı Tenteli Tramvay Babı’da Elli Yıl, Şairlere Ölüm Yok, Hiroşimalar Olmasın.

Günce: Günlerde I, Anılarda Görmek (1967-1969), Geçmişin Kuşları (1965-1969), Yeryüzü Korkusu (1970-1973), Anılarda Görmek/Günlük 1 (1965-1967), Geçmişin Kuşları/Günlük 2 (1968-1969), Yeryüzü Korkusu/Günlük 3 (1970-1975), 80’lerde Bir Yazar/Günlük 4 (1980-1983).

Deneme-Eleştiri-Söyleşi: Konumuz Edebiyat, Ölümsüz Oyun, Zaman Sensin, Yaşasın Edebiyat, Gençler Bize Bakıyor, Yaşamı Yeniden Kurmak, Vatan Mahzun Ben Mahzun, Önce Şiir Vardı, Yazmak Yaşamak, Yarınlar Hesap Sorar, Bir de Simit Ağacı Olsaydı, Temmuz Serçesi, Senin Adın Aşk, Güzel Düşlerin Sonu, Şarkılarına Kadar Mahzun, Sözcüklerle Yolculuk, Şairlerle Ben.

Köşe Yazısı: Atatürk Yaşadı mı?, Atatürk Bir Gün Gelecek, Atatürkçülük Savaşı, Dünyaya Açılmak, Geçmişin İçinden, Susmak mı Konuşmak mı? Tarih En Büyük Yargıç, Yüzyıldır Umutsuzluk.

İnceleme-Tanıtma: Çağdaş Dünya Edebiyatçıları Sözlüğü, Dost Kitaplar 60 Yazarın 80 Eseri.

Çeviri: Kıymetli Taşlar Fabrikası/Emile Zola, Çehov'un Hayatı/İrene Nemirovsky, Vahşi Kız/Jean Anouilh, Hasır Şapka/Eugene Labiche, Veba/Albert Camus, Gizli Oturum/Jean Pul Sartre, İçimizdeki Şeytan/Raymond Radiguet, Siyasi Tarih/Louis Dollot, Sömürge İmparatorluklarının Çöküşü/Hubert Deschamps, Aşk Bitmesin/Emile Zola, Cinayetler Limanı/George Simenon, Bir Ölü Katilini Arıyor/Richard Sale, Manhattan'da Üç Oda/ George Simenon, İhtiras Yolcuları/Raymond Radiguet, Çöl Menekşesi 'Violette'/Joseph Kessel.

Coşkun TÜRKAN

KAYNAKÇA

AKBAL, Oktay, **Anı Değil Yaşam**, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1990.

AKBAL, Oktay, **Kırmızı Tenteli Tramvay Babı'nda 50 Yıl**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1993.

ALANGU, Tahir, **Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman Antoloji Cilt 3 1940-1950**, İstanbul Matbaası, 1965.

ANDAÇ, Feridun, "Oktay Akbal: Öykü bir anın anlatımıdır bence. Bir fotoğrafçı gözüyle değil, usta bir ressamın bakışı, duyusu belki..." **Varlık**, Sayı 1297, Ekim 2015, s. 14-17.

ANDAÇ, Feridun, "Oktay Akbal ile Dünden Bugüne", Haz. Feridun Andaç, **Aydınlanmanın Işığında Sanat İnsanlarımız V Oktay Akbal**, İde Yayınları, İstanbul, 1997, s. 10-17.

ANDAÇ, Feridun, **Söz Uçar Yazı Kalır (Söyleşiler)**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997.

ASLAN, Cumhur, "Muhafazakârlık-Modernlik Geriliminde Oktay Akbal Öykücülüğü", **A.Ü, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı 29, Erzurum, 2006, s. 117-133.

ASLANKARA, M. Sadık, "Oktay Akbal Öykücülüğü Üzerine Yaklaşımlar", Haz. Feridun Andaç, **Aydınlanmanın Işığında Sanat İnsanlarımız V Oktay Akbal**, İde Yayınları, İstanbul, 1997, s. 36-60.

BAYDAR, Mustafa, **Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

BEZİRCİ, Asım (Haz.), **Oktay Akbal, Yaşamı, Kişiliği, Hikâyeciliği, Romancılığı, Deneme, Anı, Günce, Gezi ve Köşe Yazarlığı ile Eserlerinden Seçmeler**, Altın Kitaplar, İstanbul, 1991.

ÇAKIR, Pınar, **Oktay Akbal Romanlarında Eleştirel Gerçeklik**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi, Samsun, 2017.

ERTOP, Konur, "Cumhuriyet Dönemi Edebiyatının Temsilcilerinden, Cumhuriyet Aydınlanmasını Canla Başla Savunan Bir Aydın", **Bir Düş Terzisi Oktay Akbal Kitabı**, Türkiye Yazarlar Sendikası, İstanbul, 2016, s. 49-52.

GÖKOVALI, Şadan (Der.), **Muğla Sevdalısı Oktay Akbal'a Armağan**, Muğla Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Muğla, 2016.

GÜNDÜZ, Osman, **Düş İle Gerçek Arasında Oktay Akbal'ın Öykücülüğü**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003.

MİRAÇ, Yaşar, "Oktay Akbal: Önce Şair Sonra Yazar ya da Edebiyatımızın Gizli Şairi", **Sözcükler Dergisi**, Sayı 58, Kasım-Aralık 2015, s. 59-62.

NECATİGİL, **Behçet, Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Varlık Yayınları, İstanbul, 1985.

OKTAY, Ahmet, **Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.

ÖNER, Haluk, "Edebiyatımızın Serin ve Koyu Gölgesi: Oktay Akbal" **Varlık**, Sayı 1297, Ekim 2015, s. 23-25.

ÖZDEMİR, Emin, "Öykünün Şiirsel Sesi", **Sözcükler Dergisi**, Sayı 58, Kasım-Aralık 2015, s. 35-41.

SEYDA, Mehmet, **Edebiyat Dostları**, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2019.

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi Cilt I (Ed. Murat Yalçın), 3. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.

YAĞCI, Öner, "'Hayata Sevgiyle Bakan Bir Yazar': Oktay Akbal", **Bir Düş Terzisi Oktay Akbal Kitabı**, Türkiye Yazarlar Sendikası, İstanbul, 2016, s. 17-28.

YILDIRIM, İbrahim, "'İçimizde Birbiriyle Konuşan Yaprak Bolluğu'", **Varlık**, Sayı 1297, Ekim 2015, s. 18-22.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/oktay-akbal-1923-2015/?pdf=6721> adresinden erişilmiştir